

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет іноземної філології

Історичний факультет

**СХОДОЗНАВСТВО.
АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Тези доповідей

II Міжнародної науково-методичної конференції

19 березня 2021 р.

Харків – 2021

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі: Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

Організаційний комітет конференції:

Ю.Д. Бойчук – ректор, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України (Україна)
С.В. Бережна – проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності доктор історичних наук, професор(Україна)
Д-р Кемаль Учунджу, професор, Чорноморський технічний університет (Туреччина)
Н.В. Руда – завідувач кафедри східних мов, кандидат філологічних наук, доцент (Україна)
Л.М. Ямпольська – доцент кафедри всесвітньої історії, кандидат історичних наук, доцент (Україна)
І.А. Скразловська – доцент кафедри східних мов (Україна)
Д-р Алібекіроглу Сертан - викладач кафедри турецької мови і літератури у Газіантепському університеті (Туреччина), запрошений викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції, 19 березня 2021 р. – Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. – 206 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
протокол № 3 від 07.04.2021

До збірника увійшли тези доповідей II Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

Видано за рахунок укладачів

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Classroom of Chinese Colleges and Universities.....	185
Гайдук А.М. Історичні корені мусульманського права.....	187
Кучеренко Л.Ю. Китайський політичний плакат як дзеркало зовнішньої політики КНР 1950-х – 1970-х років.....	189
Матей Ю.Ф. Ідея «Великої Південної Азії»: новий регіональний підхід США до країн Прикаспію.....	192
Мороз Р.Д. Територіальні претензії КНР у Південно-Китайському морі.....	194
Пономаренко В.В., Сімонова А.А. «Самурай – лицар з катаною?»: до аналізу стану військово-служивого дворянства в середньовічній Японії та Європі.....	196
Пушкаренко О.С. Хюррем султан – зачинателька «Жіночого султанату».....	198
Тарасенко А.В. «Лінія Доджа» народжує нову Японію.....	200
Тарасенко О.А. Боротьба жінок Японії за зміну гендерної політики держави: «фемінізм другої хвилі».....	202

найпотужніші країни світу – США та КНР. Якщо сторони не зможуть досягти консенсусу, то зростаюча напруженість в ПКМ може мати досить серйозні та непередбачувані наслідки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильев Д. Южно-Китайское море в противостоянии КНР и США в Азии. Азия и Африка сегодня. 2020. № 7. С. 61–66.
2. Мороз Р. Д. Ініціатива «Один пояс, один шлях» як ключ до вирішення «Малаккської дилеми». Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 222–226.
3. Рахман Г. Істернізація. Підйом Азії та спад Америки від Обами до Трампа і далі / пер. з англ. В. Вакарєва. Дніпро: «Баланс Бізнес Букс», 2018. 416 с.
4. Сюннерберг М. А. Военный конфликт из-за островов Спратли в 1988 г.: реакция во Вьетнаме. Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. 2014. № 23. С. 131–136.
5. Спор Китая и Филиппин по территориям в Южно-Китайском море: вопросы и ответы. URL: <https://www.dw.com/ru/спор-китая-и-филиппин-по-территориям-в-южно-китайском-море-вопросы-и-ответы/a-19396112> (дата звернення: 01.02.2021).
6. США: притязания Пекина на острова в Южно-Китайском море незаконны. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-53403917> (дата звернення: 01.02.2021).

«САМУРАЙ – ЛИЦАР З КАТАНОЮ?»: ДО АНАЛІЗУ СТАНУ ВІЙСЬКОВО-СЛУЖИВОГО ДВОРЯНСТВА В СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЯПОНІЇ ТА ЄВРОПІ

*Пономаренко Валерія Вікторівна, Сімонова Анастасія Анатоліївна,
студентки 3 курсу історичного факультету*

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к. і. н., доц. Л.М. Ямпольська

Особливий стан японського дрібнопомісного військово-служивого дворянства – самурайство – нерідко порівнюють із середньовічним європейським лицарством. Японський вчений Інадзо Нітобе у своєму трактаті «Бусідо. Душа Японії» наголошував на тому, що «японці, насправді, не так уже і відрізняються від людей Заходу» [2]. Чи дійсно це так?

Актуальність даної теми полягає в тому, що, хоча епоха лицарів і самураїв залишилася в минулому, лицарська етика і кодекс честі самураїв не втратили своєї актуальності в нашому столітті сучасних технологій і прогресивного мислення. Для нас досі поведінка лицарів і самураїв, їхні ідеали та світогляд залишаються еталоном для оцінки правильності і неправильності загальнолюдської та військової етики.

Завдання нашої доповіді: з'ясувати чинники, що вплинули на формування самурайського стану в середньовічній Японії, а також відповісти на питання: чи мала ця соціальна ланка японського суспільства відмінність від європейських лицарів.

Початок утворення самурайського стану, дрібнопомісного військового дворянства, відносять до VI–VII ст. У цей час відбувається боротьба за владу двох аристократичних кланів: Сумерагі і Накотомі, яка закінчилася перемогою 36-го імператора Японії Котоку. Цей період в історії Японії отримав назву «переворот Тайка», в цей час сформувалася ранньофеодальна монархічна держава. Земельна власність сільської громади перейшла у власність імператора. Він міг віддавати її селянам у тимчасове користування. Представників цього прошарку суспільства пізніше стали називати «р'юмінами».

Також важливе місце в соціальній структурі середньовічної Японії займав могутній стан знаті – дайме, представники якого прагнули захопити селянські наділи, обкладали селян податками, всіляко експлуатували їх, що викликало опір з боку селянства, яке використовувало найбільш поширену форм протесту – втечу від свого землевласника. Селян-втікачів стали називати «ронінами». Більшість із них утворювала розбійницькі зграї, які промишляли грабунком, інші переходили на службу до тієї ж знаті.

Власники маєтків відчували потребу у ронінах для захисту не тільки від втікачів-селян, які час від часу влаштовували повстання і набіги, а й від сусідів-феодалів, які прагнули прибрати до своїх рук все більше землі. Такий стан справ у країні сприяв утворенню нового прошарку – самураїв, або бусі (воїнів) [3].

У той час лицарство як військовий і землевласницький стан виникло в державі франків у зв'язку з переходом у VIII ст. від народного пішого війська до кінного війська васалів. Лицарями здебільшого ставали дрібні феодалі. Піддавшись впливу церкви і середньовічної культури, вони виробили етичний і естетичний ідеал воїна, а в епоху хрестових походів, під впливом духовно-лицарських орденів, перетворилися в спадкову аристократію [1, с. 165]. І в Європі, і в Японії відбувалися набіги могутніх супротивників: у першому випадку – норманів, у другому – монголів з могутньою армією і флотом.

Отже, обидва стани формувалися поступово, в результаті соціальних, економічних і політичних змін, пройшовши тривалий шлях розвитку як стану шанованого і привілейованого. Для того, щоб заслужити повагу в своїх суспільствах, європейським лицарям і японським самураям слід було дотримуватися «кодексів честі».

Кодекс Бусідо, беручи витоки з морального кодексу самураїв, увібрав у себе його ідеали самодисципліни, суворої етичної поведінки, слухняності та відданості господарю, ощадливості, майстерності бойового мистецтва, честі, виконання обов'язку аж до самопожертви. Сформований на неоконфуціанстві, кодекс Бусідо також перебував під впливом синто і дзен-буддизму, дозволені самураям насильницькі методи були пом'якшені «мудрістю і спокоєм».

Лицарські доблесті – мужність, лояльність, щедрість, розсудливість, витончена товариськість, почуття честі; лицарські заповіді – бути віруючим християнином, охороняти церкву і Євангеліє, захищати слабких, любити батьківщину, бути мужнім у битві, підпорядковуватися і бути вірним сеньйору, говорити правду і тримати своє слово, дотримуватися чистоти вдачі, бути щедрим, боротися проти зла і захищати добро тощо.

Незважаючи на те, що і самураї, і лицарі були пов'язані кодексами, в який підкреслювалися честь, вірність і захист слабких, розбіжності в системах вірувань впливали на формування відмінностей у понятті честь.

Для західноєвропейського лицаря вбивство ворога, що здався у полон, було вершиною безчестя, в той час як самурай вважав, що капітуляція перед супротивником сама по собі є ганебним явищем. Лицарське життя належало Богу, тому віднімати своє життя було гріхом. Для самураїв ритуальне самогубство (відоме як «сеппуку») було не тільки дозволено, але і вимагалось в певних ситуаціях [4, с. 93].

Переможений у битві лицар міг не просити помилування, однак, безумовно, сподівався на викуп, оскільки повернення ув'язнених у свої дворянські будинки було звичайною справою під час війни. У феодалній Японії було інакше: самурай повинен був померти, але не здатися ворогові.

Якщо самурай головним завданням вважав віддану службу своєму господареві, то лицар здійснював подвиги в ім'я своєї дами, сюзерена або християнської віри. Самурай, служачи дайме, вже не вважав, що його життя належить йому самому, тому завжди тримав у суворому вишколі свій дух і тіло. В цьому відношенні лицар істотно відрізнявся від самурая: він міг робити те, що хотів, звичайно, при цьому не відступаючи від кодексу честі і не порушуючи вірності тому, кому поклявся служити. Якщо лицар міг проявити певну ініціативу, то самурай такої свободи дій не мав, та й не вважав за потрібне. Для

нього слово сюзерена було законом. До того ж, у самураїв не існувало аналогів лицарських турнірів.

Значно відрізнялися й стосунки між сюзереном і васалом у двох регіонах. Коли європейський лицар обіцяв свою службу лорду, він давав клятву вірності, яка за законом зв'язувала обидві сторони [2]. Самурай же не давав такої клятви. Тісні стосунки між самураєм і його сюзереном нагадували швидше зв'язки спорідненості, ніж законну угоду, а покора самурая своєму господареві була схожа на те, чого очікував від сина його батько.

В обох випадках відносини між сюзереном і васалом були наділені обов'язком і честю, однак із різних причин. Крім того, в Європі зв'язок між лордом і васалом передбачав зобов'язання з обох боків: лорд повинен був забезпечувати захист і землю, в той час як васал надавав військову і консультативну допомогу.

Японський дайме не мав таких зобов'язань перед самураями, хоча мудрий дайме вважав за краще уникати гніву своїх васалів. Якщо він і дарував васалу землю, то лише для того, щоб винагородити за вірну службу, а не для того, щоб забезпечити його матеріально.

Ще одна важлива відмінність: європейський лицар або дворянин, який отримав землю, що належала більш ніж одному лорду, повинен був присягнути на вірність всім землевласникам, у той час як самурай служив тільки одному господареві.

Отже, незважаючи на значні відмінності між лицарями і самураями, спільним і виправданим залишалось тільки одне: вони намагалися дотримуватися честі, благородства і вірності тим, кому служили. Різний менталітет породжував відмінне ставлення до речей і явищ: і самураї, і лицарі мали різні підходи до того, щоб проявляти свою відвагу і хоробрість. Будучи привілейованими станами в своїх середньовічних суспільствах, вони намагалися зберегти високий статус, саме тому дотримання для одних кодексу лицарської честі, а для інших Бусідо було важливим елементом повсякденного життя та військової служби.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кардини Ф. Истоки средневекового рыцарства. М.: Прогресс, 1987. 380 с.
2. Нитобэ Инадзо. Трактат «Бусидо. Душа Японии». URL: <http://www.green-door.narod.ru/bushido.html> (дата обращения: 1.03.2021).
3. Самурский К.С. Человек с двумя мечами. Вокруг Света. URL: <https://www.vokrugsveta.ru/vs/article/154/> (дата обращения: 1.03.2021).
4. Хейзинга Й. Рыцарские ордена и рыцарские обеты. Хейзинга Й. Осень средневековья. М.: Наука, 1988. С. 90-101.

ХЮРРЕМ СУЛТАН – ЗАЧИНАТЕЛЬКА «ЖІНОЧОГО СУЛТАНАТУ»

Пушкаренко Олександра Сергіївна, студентка 3 курсу історичного факультету

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к. і. н., доц. А.В. Беззубенко

Приблизно 500 років тому до гарему султана Сулеймана I потрапила дівчина, яка фактично стане першою жінкою, що закохала в себе всемогутнього володаря трьох континентів і втримала його біля себе на все життя. Її справжнє ім'я досі невідоме – хоча деякі історики вважають, що її звали Анастасія або Олександра Лісовська. Наразі відоме лише ім'я, що дали дівчині в гаремі – Хюррем (в перекладі з фарсі – квітуча, свіжа, весела, приємна) [1, с. 6].

Високого становища при дворі і відповідного ставлення до себе, наложниця могла добитися, пройшовши по «Золотому шляху» – від загальної спальні прямо в покої володаря, а після народити йому наслідного принца – шехзаде. У султана Сулеймана вже